Qrius

ARCHEOLOGIE

Kinderen en jongeren over archeologie

Samenvatting
Paul Sikkema
December 2016

nationale ARCHEOLOGIE dagen

FONDS VOOR CULTURELE PARTICIPATIE

"Mijn leraar Latijn kan hele mooie verhalen vertellen. Hij is vroeger archeoloog geweest en heeft allemaal dingen meegemaakt tijdens het opgraven."

Jongen,
bovenbouw middelbare school.

INHOUD

Waarom dit onderzoek?	**7**
Kinderen en jongeren als doelgroep	**7**
Omgaan met diversiteit: 3 segmenten	**8**
Over vrijetijds besteding in het algemeen	**9**
En hoe zit het nu met archeologie?	**10**
Wat spreekt de kinderen aan?	**12**
Wat spreekt jongeren uit de onderbouw van de middelbare school aan?	**13**
Wat spreekt jongeren uit de bovenbouw van de middelbare school aan?	**14**
Waar is (vrijwel) niemand enthousiast over?	**17**
Tot slot	**18**
Zelf aan de slag met de resultaten	**18**

INLEIDING

In opdracht van de Stichting Nationale Archeologiedagen en met steun van het Fonds Cultuurparticipatie heeft Qrius [1] in de eerste helft van 2016 onderzoek gedaan onder kinderen en jongeren van 8 t/m 18 jaar over archeologie.

Via het onderzoek wilden we inzicht krijgen in:
- De kennis van kinderen en jongeren over archeologie.
- Hun houding ten opzichte van archeologie.
- Mogelijkheden om ze bij archeologie te betrekken – op een voor hun aantrekkelijke manier.

Het onderzoek had een kwalitatief karakter.
We hebben 12 gesprekken gehouden met in totaal 32 kinderen en jongeren. De gesprekken duurden 60 tot 75 minuten en vonden plaats in Almere, Den Bosch en Wijk bij Duurstede.

Het eerste deel van de gesprekken ging over de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren.
We zijn daarmee begonnen omdat we veel kunnen leren van de activiteiten die kinderen en jongeren al doen (vrijwillig of 'verplicht') en van hun mening daarover. Zeker als het om activiteiten gaat die dicht tegen archeologie aanliggen, zoals het bezoeken van musea en van kerken en kastelen.

In het tweede deel hebben we de overstap gemaakt naar archeologie. Dit onderwerp hebben we onder meer besproken aan de hand van bijna 50 plaatjes en filmpjes over opgravingen, voorwerpen, activiteiten en dergelijke. Hiermee konden we diepgang en nuance aanbrengen in het onderzoek en hielden we de jonge deelnemers ook betrokken bij het gesprek.

[1] *Qrius (van het Engelse 'curious') is een onderzoeks- en adviesbureau dat gespecialiseerd is in kinderen en jongeren van 4 t/m 29 jaar. De directeur van Qrius, Paul Sikkema, houdt zich al meer dan 25 jaar met jonge doelgroepen bezig.*

Fotograaf: Mohssine Dahhan

WAAROM DIT ONDER ZOEK?

De Stichting Nationale Archeologiedagen wil de publieke belangstelling en betrokkenheid bij de Nederlandse Archeologie verder vergroten, en een zo breed mogelijk publiek bereiken, waaronder kinderen en jongeren.

Dit onderzoek is bedoeld om de sector een beter inzicht te geven in wat kinderen en jongeren op het vlak van archeologie boeit en enthousiast maakt - en wat niet! De resultaten van het onderzoek bieden handvatten om in de toekomst activiteiten te ontwikkelen die beter aansluiten bij de belevingswereld van kinderen en jongeren, om zo een verjonging van het publiek in gang te zetten. In een later stadium zal ook onderzocht worden hoe jongeren als vrijwilliger bij de sector betrokken kunnen worden.

In deze brochure presenteren we de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek, op een laagdrempelige manier. Inmiddels hebben we de resultaten ook op een aantal congressen gepresenteerd en met de aanwezigen besproken; onder meer op de Reuvensdagen 2016 en Cultuur in Beeld 2016. Daar gaan we in 2017 mee door, zodat er voor de sector volop gelegenheid zal zijn om kennis te nemen van de uitkomsten en om hulp te krijgen bij het praktisch toepassen van de inzichten.

KINDEREN EN JONGEREN ALS DOELGROEP

Veel bedrijven en instellingen willen kinderen en jongeren bereiken en aan zich binden. Bijvoorbeeld omdat ze de toekomstige klanten, leden, bezoekers of abonnees zijn. Daarin is de archeologiesector niet uniek!

Een uitdaging hierbij is dat vooral jongeren een lastige doelgroep vormen. Die gaan hun eigen weg (dat hoort bij hun levensfase) en zijn daarbij continu in beweging. Deels hangt dat samen met het proces van opgroeien; ze worden ouder en veranderen steeds. En deels met het ontwikkelen van een eigen identiteit: ze staan open voor nieuwe dingen waarmee ze zich kunnen profileren en zich van volwassenen en leeftijdsgenoten kunnen onderscheiden.

Wij zijn ervan overtuigd dat organisaties alleen maar succesvol kunnen zijn onder kinderen en vooral jongeren als ze *inspelen op* en zich *aanpassen* aan de ontwikkelingen die in de leefwereld van jonge doelgroepen plaatsvinden.

We horen nog wel eens:
"Als ze ouder worden, dan nemen ze vanzelf weer een abonnement op een krant (gewoon of digitaal)."

"Als ze ouder worden, dan raken ze vanzelf meer geïnteresseerd in maatschappelijke onderwerpen en in politiek."

"Als ze ouder worden, dan gaan ze vanzelf weer naar musea."

Onze ervaring is echter dat dit niet zo werkt. Niets gaat vanzelf. Organisaties die niet flexibel zijn, die blijven doen wat ze altijd al doen en die niet in staat zijn om deze generatie kinderen en jongeren te *'verleiden'* hebben weinig toekomst.

OMGAAN MET DIVERSITEIT: 3 SEGMENTEN

We hadden het hierboven al over het proces van opgroeien. Er hebben kinderen van 8 jaar aan het onderzoek meegedaan en jongeren van 18 jaar; in die periode van 11 jaar maken kinderen en jongeren grote ontwikkelingen door en dat leidt tot grote verschillen.

Het is dan ook lastig om activiteiten te bedenken (bijvoorbeeld op het vlak van archeologie) die zowel een 8-jarige als een 18-jarige aanspreken. Daarom is ons advies om deze groep op te delen in *drie* herkenbare en goed benaderbare segmenten:

1 Kinderen die in de bovenbouw van de basisschool zitten.

2 Jongeren die in de onderbouw van de middelbare school zitten.

3 Jongeren die in de bovenbouw van de middelbare school zitten.

Binnen deze segmenten zijn er natuurlijk ook verschillen (bijvoorbeeld tussen jongens en meisjes en tussen hoger en lager opgeleiden), maar op deze manier maken we de groep van 8 t/m 18 jaar in ieder geval beter hanteerbaar.

Wij hebben het proces van opgroeien (de levensloop) samengevat in een segmentatie-model, Route 29, waarin in totaal 10 segmenten beschreven worden die kinderen en jongeren tussen hun geboorte en hun 29e jaar doorlopen.

Dit model levert nog vier belangrijke inzichten op:

1 Een belangrijke drijfveer voor kinderen en jongeren in alle leeftijden is dat ze groter willen zijn dan ze in werkelijkheid zijn.

Een kind, dat in groep 6 van de basisschool zit, wil eigenlijk dingen doen die passen bij kinderen uit groep 7 of 8. En kinderen, die in groep 8 zitten, kijken omhoog naar jongeren die al op de middelbare school zitten.

Als we dit vertalen naar archeologie, betekent dit dat we kinderen en jongeren activiteiten aan moeten bieden die, al is het maar voor het gevoel, op een net iets oudere leeftijdsgroep gericht zijn dan zij. We moeten ze verrassen en uitdagen en de lat net iets hoger leggen dan ze gewend zijn.

2 Het is (in lijn met het voorgaande) ook zo dat kinderen en jongeren *'carrière'* willen maken als ze ouder worden. Een jongere in de onderbouw van de middelbare school is over het algemeen niet meer geïnteresseerd in de onderwerpen waarvoor hij of zij als kind nog wel belangstelling had. Die is toe aan nieuwe dingen.

Activiteiten op het vlak van archeologie moeten derhalve 'meegroeien' met de ontwikkeling van kinderen en jongeren en ze steeds weer nieuwe onderwerpen en invalshoeken bieden, zodat ze ook als ze ouder worden geboeid blijven.

3 De *diversiteit* neemt toe naarmate kinderen en vooral jongeren ouder worden. Ze gaan steeds meer van elkaar verschillen.

Vertaald naar archeologie betekent dit dat een groep kinderen uniformer is dan een groep jongeren. Bij jongeren is het belangrijk om verschillende aspecten van (bijvoorbeeld) een archeologisch verhaal te behandelen.

4 Veel van de activiteiten, die kinderen en jongeren doen en leuk vinden, hebben een *sociaal karakter*.

Ideaal gesproken zou er bij archeologische activiteiten dus ook volop ruimte moeten zijn voor sociale activiteiten.

Benader ieder segment op een specifieke manier

Tot zover een aantal theoretische inzichten over kinderen en jongeren.

In het onderzoek hebben we ons op de drie genoemde segmenten gericht en de resultaten, conclusies en aanbevelingen per segment beschreven. We adviseren de archeologiesector om ieder segment op een *specifieke manier* te benaderen. Daarbij zijn kinderen relatief het gemakkelijkst en de oudere jongeren relatief het moeilijkst (met name lager opgeleiden).

OVER VRIJETIJDS BESTEDING IN HET ALGEMEEN

Voordat we ingaan op archeologie staan we kort even stil bij de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren (en dus bij het eerste deel van onze gesprekken). Daar is natuurlijk heel veel over te zeggen; we verwijzen hiervoor naar de verschillende publicaties van ons grootschalige onderzoek 'Jongeren'. We beperken ons hier tot een aantal onderdelen van de vrijetijdsbesteding die relevant zijn voor de archeologie-sector.

De kinderen en jongeren vinden het heel erg leuk om in hun vrije tijd naar een pretpark te gaan. Van de kinderen mag dat best een wat kleiner pretpark zijn zoals Toverland of Julianatoren, maar jongeren geven de voorkeur aan de Efteling en met name Walibi *("vette attracties")*.

De meeste kinderen en jongeren zijn wel eens in een kasteel geweest, sommigen meerdere keren. Kinderen vinden het over het algemeen wel leuk om een kasteel te bezoeken, als er tenminste iets te doen is (met pijl en boog schieten, vogels bekijken, opdrachten uitvoeren). De jongeren lopen er niet meer warm voor, onder meer omdat de kastelen en de activiteiten steeds hetzelfde zijn:

"Ik vind dat ze heel erg op elkaar lijken. In elk kasteel is wel een vogelshow en een kanon. En er zijn mensen die spelen dat ze ridder zijn; die zijn eng!"
Meisje, onderbouw middelbare school.

Alle kinderen en jongeren gaan wel eens naar een museum; met school, met hun ouders of grootouders of beide. Als ze het woord 'museum' horen, reageren ze zonder uitzondering: *"Dat is saai !!!"* Dat is met name omdat ze allemaal in eerste instantie aan een museum met schilderijen denken, zoals het Rijksmuseum:

"Ik moet mee met mijn ouders. Rondjes langs schilderijen lopen."
Meisje, bovenbouw basisschool.

"Je mag niets aanraken", "je mag niet praten."
Jongen, onderbouw middelbare school.

"Als je via school gaat, dan is het vaak verplicht, dan is het ook al minder leuk."
Meisje, onderbouw middelbare school.

Als we doorvragen, dan blijkt echter dat er wel degelijk musea zijn waar ze graag naartoe gaan (al kunnen ze zich de namen meestal niet goed herinneren). De volgende musea werden bijvoorbeeld relatief vaak genoemd:

- Corpus. *"Je zit in een mens! Je kunt op de tong springen. Alles beweegt!"; "het lijkt erop alsof je in je eigen lichaam kijkt."*

- Het Nationaal Militair Museum. *"Je ziet echte tanks en vliegtuigen waar echte kogelgaten in zitten. Daar is echt iets mee gebeurd. En je kunt games spelen in de cabine en zelf raketten afvuren."*

- Het Openluchtmuseum. *"Het is eigenlijk geen echt museum. Je kunt rondlopen, van alles leren, er zijn overal restaurants. En het is buiten."*

- Het Aviodrome. *"Je kunt daar heel veel dingen doen. Een vliegtuig besturen met echte nopjes. En er is een leuke winkel."*

- Naturalis.

Het is wel zo dat ieder van de segmenten andere behoeften heeft als ze naar zo'n museum gaan. Kinderen kijken in het Nationaal Militair Museum bijvoorbeeld meer naar het materieel, terwijl middelbare scholieren meer geïnteresseerd zijn in de achterliggende verhalen en missies.

De tweede wereldoorlog

Heel interessant is dat de oudere middelbare scholieren spontaan het Anne Frank Huis als een voorbeeld van een aansprekend museum noemen, alsmede kamp Vught (genoemd door de scholieren in Den Bosch). Over het Anne Frank Huis wordt gezegd:

"Het is niet zomaar een plek."
"Op die plek is alles echt gebeurd."
"Er zit een verhaal achter."

Verschillende jongeren vertellen ook dat ze Auschwitz wel eens zouden willen bezoeken.

Niet hip

De middelbare scholieren hebben het met elkaar vrijwel nooit over musea en ze posten er ook geen foto's of filmpjes van op hun sociale media:
"Het is niet hip."

Naarmate kinderen en jongeren ouder worden zien we:

- Dat ze steeds meer met vrienden gaan doen en minder met hun ouders. Ouders blijven wel belangrijk en ze vinden het ook wel prima om met hun ouders ergens naar toe te gaan, vooral als die iets leuks in gedachten hebben en betalen tijdens een uitstapje ☺.

  "Maar je loopt met je ouders wel anders rond dan met je vrienden."

- Dat hun actieradius toeneemt. Ze bewegen zich niet alleen in een steeds groter gebied rond hun huis, maar vinden het ook leuk om steden te bezoeken in binnen- en buitenland. Bijvoorbeeld om bekende bezienswaardigheden met eigen ogen te zien (zoals de Eiffeltoren, het Colosseum, de Mona Lisa) of om het voetbalstadion van hun favoriete club te bezoeken (FC Barcelona bijvoorbeeld).

EN HOE ZIT HET NU MET ARCHEOLOGIE?

De meeste kinderen en jongeren, die aan het onderzoek hebben meegedaan, zijn in de loop der jaren in aanraking gekomen met archeologie. Sommigen vertelden daar spontaan over tijdens het eerste deel van het gesprek (over hun vrijetijdsbesteding en het bezoek aan steden en musea).

De kinderen hebben het op school over archeologie gehad en zijn er ook via de media mee in contact gekomen (bijvoorbeeld via televisie, films en Donald Duck). Sommigen zijn met school naar Archeon geweest, anderen naar Museum Dorestad (dan gaat het om de kinderen uit Wijk bij Duurstede). De middelbare scholieren hebben in hun kindertijd soortgelijke ervaringen opgedaan en zijn daarna onder meer in het Valkhof Museum, Xanten en Rome geweest.

Voor de jongste kinderen die aan het onderzoek meegedaan hebben, van 8 jaar oud, is archeologie een moeilijk woord en ook een moeilijk onderwerp. Als de kinderen ouder worden begrijpen ze beter waar het bij archeologie om gaat, maar ook dan blijft het moeilijk voor ze om uit te leggen wat archeologie is. Een typerend citaat:

"Ik weet het half. Ik ken het woord maar ik weet niet wat het is."
Meisje, groep 8 van de basisschool.

Als ze het woord 'archeologie' horen, komt bij de kinderen onder meer het volgende naar boven:

- *"Dingen opgraven."*
- *"Je gaat zoeken onder de grond."*
- *"Oude dingen in de grond."*

De middelbare scholieren hebben meer associaties, onder andere over dingen die gevonden worden:

- *"Schatten."*
- *"Ruïnes."*
- *"Botten."*
- *"Wrakken."*
- *"Oude mensen."*

Archeologie is, al met al, geen nieuw onderwerp voor kinderen en jongeren, maar het is ook weer niet zo dat ze er 'gemiddeld' veel ervaring mee hebben. Het is een onderwerp dat af en toe onder hun aandacht komt.

We adviseren de sector om aan kinderen duidelijk uit te leggen wat archeologie is, het liefst op een visueel aantrekkelijke manier, zodat ze een goede basis hebben voor hun verdere contacten met de sector.

WAT SPREEKT DE KINDEREN AAN?

De kinderen uit de bovenbouw van de basisschool staan positief en open ten opzichte van archeologie:

"Ik vind het leuk om te weten hoe het was om in de oudere tijd te leven."
Meisje, groep 8 van de basisschool.

Als we ze de foto's en plaatjes over archeologie laten zien, dan blijkt dat ze onder meer het volgende heel interessant vinden:

1 Skeletten, botten en schedels. Vrijwel alle kinderen vinden deze interessant omdat het restanten van 'echte' dieren en mensen zijn. Ze vragen zich (als het om mensen gaat) af wat voor mensen het zijn geweest en waar ze aan gestorven zijn. De kinderen zouden graag eens een schedel vast willen houden:
"Het lijkt me best wel eng om zo'n hoofd vast te houden."
"Het is echt vies, maar ook cool."

2 Rotstekeningen. Die hebben we in Nederland natuurlijk niet, maar ze roepen een grote fascinatie bij kinderen op omdat het om mooie tekeningen gaat, maar ook om communicatie middelen:

"Je kunt zien hoe ze tekenden en dat ze mooi konden tekenen."
"Heel cool dat je iets vindt dat mensen heel lang geleden, 100 jaar of langer, hebben gemaakt en waarmee ze probeerden om te praten."

3 Bijzondere voorwerpen die een direct verband hebben met hun leefomgeving: hun straat, wijk of eventueel stad/dorp. Maar dan wel mét de bijbehorende, liefst spannende verhalen.

Denk bijvoorbeeld aan restanten van legers, aan wrakken en aan munten. Van de wrakken willen de kinderen onder meer weten hoe ze hier kwamen en hoe ze vooruit kwamen. Van de munten willen ze weten wie erop afgebeeld staat en hoe de munten gebruikt werden. Dat sluit aan bij hun belevingswereld, omdat kinderen ook bezig zijn met het ontdek ken van de waarde van geld.

4 Zelf iets doen. Graven vinden de meeste kinderen bijvoorbeeld leuk of het zoeken met een metaaldetector. Maar dan alleen als ze echt iets vinden en dat bij voorkeur ook mogen houden.

Wat vinden de kinderen (onder andere) veel minder leuk:

1 Scherven, potten en stenen. Die kennen ze inmiddels wel, die vinden ze saai en niet bijzonder.

2 Het bekijken van vondsten in een kast of een vitrine.

"Dan loop ik er langs, kijk ik er even naar, denk ik oké en dan loop ik weer door."

3 Passief kijken of luisteren naar verhalen die door rondleiders verteld worden.

"Je moet er vaak veel te lang naar luisteren."
"Ik ga altijd achteraan staan en dan doe ik alsof ik luister. En ondertussen denk ik aan wat anders!"

4 Mensen die in kleren uit het verleden bij een vuurtje zitten.

"Het ziet er gewoon niet uit. Ze zien er stom uit en dan moet ik lachen."
"Je bent onze kleren gewend. En dan komen ze met die stomme jurken en met van die lelijke helmen."

4 De mogelijkheid om jezelf te verkleden, tenzij je een mooi pak of een mooie uitrusting aan krijgt en daar vervolgens ook iets mee kunt doen (bijvoorbeeld meespelen in een leuk toneelstuk). Maar dan nog zullen veel kinderen liever toekijken.

WAT SPREEKT JONGEREN UIT DE ONDERBOUW VAN DE MIDDELBARE SCHOOL AAN?

Ook de jongeren uit de onderbouw van de middelbare school zijn overwegend positief over archeologie en willen best met hun ouders mee naar een archeologische activiteit.
De middelbare scholieren klagen er wel over dat het onderwerp vaak op een saaie manier wordt behandeld, op school maar ook in musea.
Voor kinderen worden leuke dingen bedacht, voor scholieren geldt dat veel minder. Waarschijnlijk komt dat deels voort uit het feit dat scholieren graag op een 'volwassen' manier worden aangesproken, maar eigenlijk willen ze dat toch ook weer niet:

"Het wordt voor onze leeftijd vaak heel saai uitgelegd. Er wordt niet echt iets van gemaakt. Ze verwachten maar dat wij het net zo interessant vinden als volwassenen!"

Verder lopen ze voor de dingen, waar ze als kind mee in aanraking zijn gekomen, niet meer warm en stellen ze steeds hogere eisen aan de presentatie van de archeologische vondsten:

"Het ligt er dus echt aan wat voor dingen je gaat bekijken. Als ze alleen maar potjes opgraven, ja, dan denk ik leuk, maar wat moet je hiermee. Maar als ze net als bij het meisje van Yde een heel verhaal hebben uitgewerkt en daar dieper op in gaan, dan vind ik dat wel weer leuk. Het ligt aan het onderwerp."

Als we deze jonge middelbare scholieren de foto's en filmpjes over archeologie laten zien, dan blijkt dat er voor iedereen wel plaatjes bij zijn die ze raken en een fascinatie oproepen. Dat geldt ook voor degenen die aanvankelijk hadden gezegd dat ze archeologie niet zo'n interessant onderwerp vinden. Wat spreekt ze met name aan?

1 De verhalen achter voorwerpen die gevonden zijn. Over het dagelijkse leven van de mensen die ze gebruikten of creëerden, met alles erop en eraan. Over leven en dood, goed en kwaad, schuld en onschuld, recht en onrecht, liefde en geluk, haat en nijd.

Dit sluit aan bij onderwerpen en vraagstukken waar jongeren in deze levensfase zelf ook mee bezig zijn. De verhalen moeten het louter informatieve ontstijgen en aansluiten bij de emoties die jongeren zelf herkennen.

2 Het 'reconstrueren' van mensen uit het verleden, zoals het geval is met het meisje van Yde. Dit spreekt heel sterk tot de verbeelding.

"Daar hebben we het op school over gehad, bij geschiedenis."
"Dat vind ik dus raar. Hoe doen ze dat?"
"Hoe is het mogelijk om mensen na te maken?"
"Op deze manier kun je mensen van vroeger zien."

Ze raken geïnteresseerd in de wetenschap die het mogelijk maakt om mensen te reconstrueren. Dit raakt aan programma's als Bones en CSI, maar past ook bij films die populair zijn onder deze doelgroep. Van het meisje van Yde willen ze ook weten wie ze is, hoe ze is gestorven en hoe het kan dat ze zo goed bewaard is gebleven.

3 Digitale manieren waarmee je archeologie kunt beleven:

"Op Facebook heb je al van die 360 graden video's, dan zit je te kijken en dan kun je overal van alles zien. Als je terug in de tijd zou kunnen gaan … dat lijkt me echt supervet!"

"Je hebt tegenwoordig van die VR brillen. Je zou bijvoorbeeld een wereld kunnen designen die er echt op lijkt. Zodat het voelt alsof je er echt in loopt."

Uiteraard heeft het inzetten van dergelijke technologie alleen zin als het onderwerp, waarover het gaat, boeiend is of gemaakt kan worden voor jongeren. Technologie kan een oninteressant verhaal niet opeens interessant maken.

Wat vinden deze jonge middelbare scholieren veel minder leuk:

1 De objecten op zichzelf, dus zonder de achterliggende verhalen, tenzij die er heel mooi uitzien of heel bijzonder zijn.

2 Rondleiders die een verhaal vertellen en de toehoorders overstelpen met feiten en details (zoals jaartallen en gegevens over de gebruikte materialen). En die zichzelf graag horen praten. Hier zit veel frustratie!

"We gingen met school naar een Romeins badhuis, maar je zag er helemaal niets meer van. Er waren alleen van die vierkanten waar dat dan gestaan zou moeten hebben. Bij ieder vierkant ging een leraar 10 minuten uitleggen wat voor bad het was geweest. Een koud bad, een warm bad …"

3 Dat er door volwassenen tegen ze gezegd wordt dat archeologie zo belangrijk en interessant is. Dat bepalen ze zelf wel!

WAT SPREEKT JONGEREN UIT DE BOVENBOUW VAN DE MIDDELBARE SCHOOL AAN?

De oudere middelbare scholieren staan duidelijk verder af van archeologie; voor jongeren op vmbo-niveau geldt dat nog sterker. Er is ook zo veel te doen en er zijn zo veel onderwerpen waar ze zich mee bezig kunnen houden:

"Misschien wordt het later wel interessant. We zijn nu met andere dingen bezig."

We adviseren de sector dan ook om zich niet primair op de jongeren in dit segment te richten. Het is voor archeologie een veel lastiger segment dan 'kinderen' of 'jonge middelbare scholieren'. Toch zijn er wel onderwerpen die een brede groep jongeren aanspreken en is er ook een groep die echt geïnteresseerd is in geschiedenis en archeologie.

De jongeren, waarmee we gesproken hebben, waren vooral gefascineerd door:

1 Opnieuw: het 'reconstrueren' van mensen uit het verleden, zoals dat gebeurd is bij het meisje van Yde. Het roept vragen over het meisje zelf op, maar ook over daarmee verbonden onderwerpen:

"Wie was de eerste mens op aarde?"
"Wat is er na de dood?"
"Hoe weten ze bepaalde dingen uit het verleden?"

2 De bloeiperiodes van culturen uit het verleden. Ze zijn gefascineerd door onderwerpen als rijkdom, vakmanschap, macht, ambities en succes, en dan nadrukkelijk ook in de menselijke component daarin. Het zijn onderwerpen die veel raakvlakken met hun eigen leven hebben, waarin ze er steeds beter achter komen wie ze zijn en waar hun talenten en mogelijkheden liggen.

Over het terracotta-leger zeggen ze bijvoorbeeld:

"Volgens mij is het echt kei-groot".

"Hoe komen ze daar, wie hebben dat allemaal gemaakt?"; "waarom hebben ze dat gemaakt?"

"Wanneer farao's dood gingen, gingen ze in een apart graf en dan hadden ze schatten erbij. Want ze geloofden dat als je dood gaat dat je dan niet met lege handen kunt komen".

3 Activiteiten die aansluiten bij studies of beroepen die ze overwegen. Die bijvoorbeeld aandacht besteden aan de technologie die komt kijken bij het bergen van wrakken.

Deze jongeren benadrukken nogmaals dat het heel belangrijk is hoe archeologie gepresenteerd wordt:

"Er moet op een leuke manier uitgelegd worden, enthousiast!"

"Ik wil graag dingen weten over mensen, hoe ze daar leefden."

"Je moet je ergens een voorstelling van kunnen maken. Hoe is het daar geweest?"

Wat vinden deze oudere middelbare scholieren minder leuk:

1 Grieken en Romeinen. Daar hebben ze op school vaak al het nodige over gehoord (dat gevoel hebben ze in ieder geval) en daar zijn ze wel klaar mee.

2 De standaard verhalen. Het mag allemaal wel wat spannender! Het is interessant om grenzen te verkennen en om spannende onderwerpen aan te snijden:

"Ik zou wel willen weten of er hoeren waren in steden en wat die dan deden"
(zegt een meisje uit deze leeftijdsgroep).

WAAR IS (VRIJWEL) NIEMAND ENTHOUSIAST OVER?

Het is duidelijk dat er veel archeologische onderwerpen zijn waar kinderen en jongeren écht enthousiast van worden. Met name als er moeite in wordt gestoken om die op een aantrekkelijke manier te presenteren, aansluitend bij hun belevingswereld.

Maar er is ook een lange lijst van voorwerpen en invalshoeken waar de kinderen en jongeren niet of nauwelijks warm voor lopen. Het is interessant om die nog even op een rijtje te zetten. Het betreft:

- Scherven.
- Potten.
- Stenen.
- Gereedschappen.
- Huishoudelijke voorwerpen.
- Beelden.
- Maskers.
- Helmen.
- Oude huizen, hoeves.
- Bewaard gebleven fundamenten.
- Plattegronden.
- Maquettes.
- De opgravingen zelf; het gaat dan om de locaties, maar ook om het proces van opgraven zelf, dat voor kinderen en jongeren toch betrekkelijk saai is.

Het zijn voorwerpen die archeologen graag laten zien en die we bij archeologische activiteiten veel tegen komen. Maar wat kinderen en jongeren betreft mag dat allemaal wel wat anders!

TOT SLOT

Voor archeologie in zijn geheel is het belangrijk dat kinderen en jongeren er in de loop der jaren **positieve ervaringen** mee opdoen. Dan krijgt 'archeologie' een goede naam en reageren ze hopelijk enthousiast als hun vader of moeder met het idee komt om samen naar een archeologische activiteit te gaan. Zo bezien is ieder contact-moment van de sector met een kind of jongere van belang: het is een kans om de belangstelling bij ze te wekken en/of te versterken, maar het is ook een moment waarop ze (als het niet goed uitpakt) hun interesse kunnen verliezen.

ZELF AAN DE SLAG MET DE RESULTATEN

De Stichting Nationale Archeologiedagen zal in 2017 enkele workshops houden die gericht zijn op het praktisch toepassen van de inzichten die het onderzoek heeft opgeleverd. Ze zijn bedoeld voor organisaties die publieksactiviteiten op het gebied van archeologie organiseren en die hun aanpak voor kinderen en jongeren willen professionaliseren.

Ook zal de Stichting onderzoeken hoe ze archeologische activiteiten kan ondersteunen die qua benadering van jonge doelgroepen als voorbeeld kunnen dienen voor de sector.

Voor degenen die niet kunnen wachten, hebben we alvast de volgende 5 tips:

1. Maak een bewuste **keuze** op welke doelgroep u uw activiteit richt. Kinderen in de bovenbouw van de basisschool, jongeren in de onderbouw of in de bovenbouw van de middelbare school. Een nog specifiekere groep mag natuurlijk ook. Als u zich op meerdere segmenten wil richten, organiseer dan meerdere en duidelijk van elkaar onderscheiden activiteiten.
2. Biedt geen algemene archeologische activiteit aan, maar kies voor een duidelijk **thema** dat naadloos aansluit bij de levensfase van de doelgroep. Zet dat thema (door middel van voorlichting) ook nadrukkelijk in de etalage. Het initiatief om naar een archeologische activiteit te gaan zal over het algemeen door ouders en grootouders genomen worden, maar zij moeten wel in staat zijn om hun kinderen of kleinkinderen enthousiast te maken.
3. **Vergeet** de gangbare en 'beproefde' manieren waarop archeologie over het algemeen gepresenteerd wordt. Waarin (om enigszins een cliché beeld te schetsen) de opgravingen en de voorwerpen zelf centraal staan, veel feitelijke informatie wordt overgedragen, het accent ligt op kijken en luisteren, en gebruik wordt gemaakt van kleding en vormgeving die is afgestemd op het verleden.
4. Kies in plaats daarvan voor een frisse aanpak die draait om inspirerende **verhalen** en om presentatievormen en activiteiten die passen bij de jonge doelgroepen van nu. Laat ze het verleden beleven. Behandel ze of ze net iets ouder zijn, verras ze, daag ze uit, aarzel niet om buiten de gebaande paden te gaan. Stel hoge eisen aan rondleiders en presentatoren; kinderen en jongeren moeten het leuk vinden om naar ze te luisteren.
5. Kinderen en jongeren houden van **informele** activiteiten. Niet te zwaar, niet te serieus, met de gelegenheid om met elkaar te praten en lekker iets te eten en te drinken.

Maak de kinderen en jongeren zo enthousiast dat ze volgend jaar weer bij u terug willen komen. Maar dan natuurlijk voor een nieuw thema!

Qrius

Stichting Nationale Archeologiedagen
info@archeologiedagen.nl
www.archeologiedagen.nl

Fotograaf: Henk van de Wassenberg